

ДОВІДКА
до розгляду на засіданні
Ради національної безпеки і оборони України
питання

**“Про заходи щодо подолання демографічної кризи та розвитку
трудоресурсного потенціалу”**

Винесення даного питання на розгляд Ради національної безпеки і оборони України обумовлено розвитком негативних процесів у кількісному та якісному відтворенні трудових ресурсів країни, поглибленням демографічної кризи, що відповідно до статті 7 Закону України "Про основи національної безпеки України" є загрозою національним інтересам і національній безпеці України.

Проблема формування і реалізації трудового потенціалу є надзвичайно важливою, оскільки від її розв'язання залежать перспективи розвитку вітчизняної економіки, можливості її переходу на інноваційну модель розвитку.

Кількісні характеристики трудового потенціалу в Україні, незалежно від економічної ситуації, визначаються демографічними чинниками.

На сьогодні демографічна ситуація характеризується непинним зменшенням населення України. Так, з 1992 року (найбільша кількість населення – **52,2 млн. осіб**) воно скоротилося на **5,7 млн. осіб** і становило на 1 серпня 2007 року **46,5 млн. осіб**.

Для порівняння, національні втрати населення внаслідок "голодомору" 30-х років оцінюються фахівцями в 7 – 10 млн. осіб, а втрати населення України під час Другої світової війни склали близько 6,84 млн. осіб.

За оцінками фахівців з демографії, в Україні настала **демографічна криза** за такими суто демографічними ознаками: скорочення чисельності (депопуляція) населення за рахунок природного руху (низького рівня народжуваності і високого – смертності); зниження тривалості життя (очікуваної тривалості життя при народженні); значна різниця у тривалості життя чоловіків і жінок; деформація вікової структури населення (старіння); високе демографічне навантаження на працездатне населення; висока, порівняно з розвиненими країнами, смертність немовлят і дітей віком до 5 років; нерегульовані і нераціональні міграційні процеси, особливо молоді; деградація інституту родини.

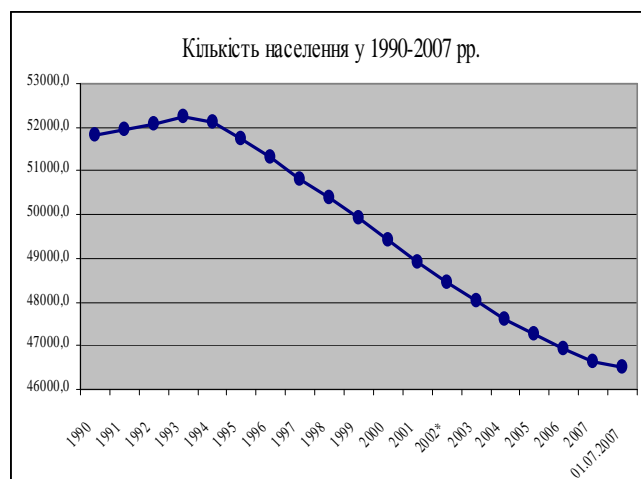
Крім того, на демографічний стан країни та її трудоресурсний потенціал впливають і такі соціальні чинники, як бідність сімей з дітьми і недостатність доходів на утримання двох і більше дітей; зайнятість населення та безробіття; відсутність належних житлових умов для молодих сімей та сімей з дітьми; висока захворюваність населення у репродуктивному віці, незадовільний загальний стан охорони здоров'я; нераціональна структура освіти; низька загальна культура населення тощо.

1. Скорочення кількості (депопуляція) населення за рахунок стрімкого падіння народжуваності.

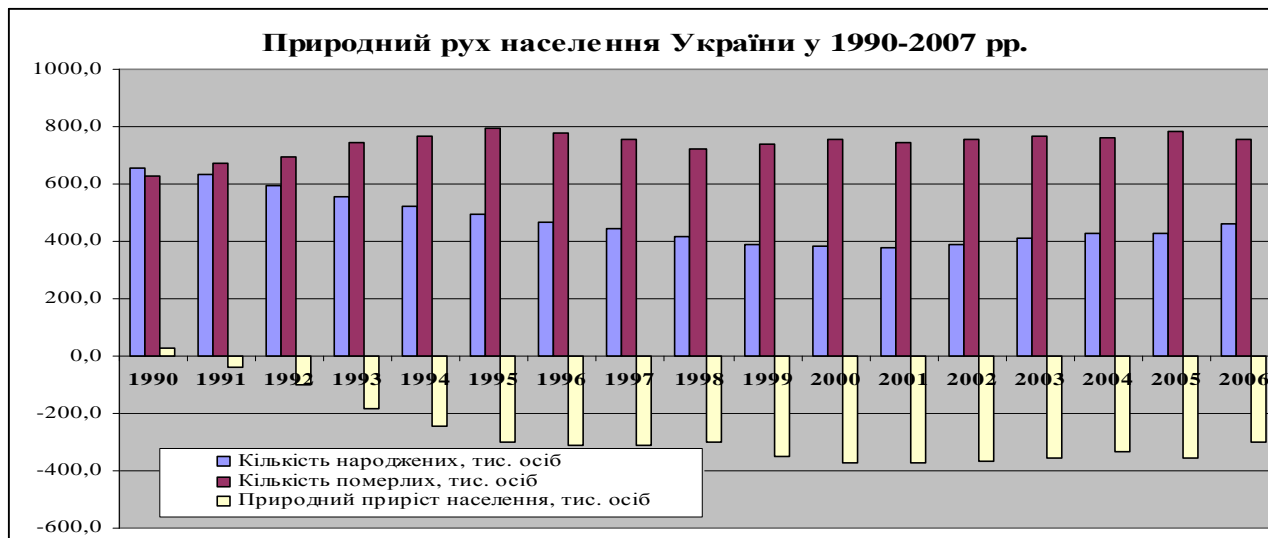
Динаміка кількості населення за 1990-2007 роки свідчить про те, що починаючи з 1994 року за рахунок природного руху **щорічне скорочення населення** складає у середньому **330 тис. осіб** (додаток 1).

Народжуваність в Україні з 1990 року зменшилась з **12,7 осіб** на 1000 жителів до **9,6 осіб** у 1995 році. На 1 липня 2007 року вона складає **9,7 осіб**.

Сумарний коефіцієнт народжуваності (середня кількість дітей, народжених жінкою за все її життя) у 2005-2007 рр. становив **1,1-1,2** при науково обґрунтованій нормі розширеного відтворення населення **2,15**. Це опосередковано свідчить про те, що жінки вже не вважають своєю пріоритетною життєвою метою народження та виховання дітей. На перший план у них виходять кар'єра, матеріальний достаток, соціальне положення у суспільстві тощо.

Лише у 2006 році, після підвищення допомоги при народженні дитини до 8500 грн., кількість народжених зросла до 460,4 тис. осіб і майже досягла рівня народжуваності десятирічної давнини – 1996 року. Проте позитивне зрушення народжуваності за останні роки недостатнє для докорінної позитивної зміни демографічної ситуації, зростання кількості населення.

Рівень смертності (16,7 померлих на 1000 жителів на 1 липня 2007 р.) перевищує рівень народжуваності (9,7 осіб) майже у два рази.

Найбільші показники смертності припадають на перші квартали року: у 2003 р. – 18,4; у 2004 р. – 17,6; у 2005 р. – 18,7; у 2006 р. – 18,1; у 2007 р. – 17,7), що зумовлено різким збільшенням рівня інфекційних хвороб, температурними та атмосферними коливаннями, авітамінозом, загальним погіршенням імунної системи, особливо у молоді.

Спостерігається яскраво виражена **географічно-регіональна диференціація** за значенням природного руху населення. Найбільшими темпами воно скорочується у Чернігівській, Сумській та Полтавській областях.

В Україні нараховується 8 тисяч сіл, що втратили можливість самовідтворення населення, 120 сільських районів стали зонами демографічної та поселенської кризи.

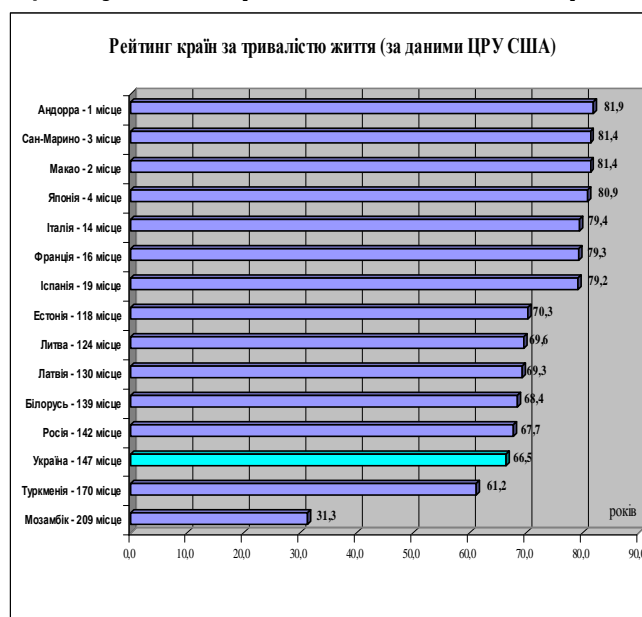
Демографічна криза ускладнюється відсутністю дієвих механізмів щодо її регуляції. **Відновлення тенденції до зниження народжуваності означатиме втрату передумов для сприятливих демографічних перспектив у майбутньому та небезпечне зменшення трудового і демографічного відтворюючого потенціалу.**

2. Зниження тривалості життя (очікуваної тривалості життя при народженні). Значна різниця у тривалості життя чоловіків і жінок.

Основною демографічною проблемою сучасної України є істотне відставання від розвинених європейських країн за показниками середньої очікуваної тривалості життя. За оцінками Центрального розвідувального управління США, два роки тому Україна займала 147 місце серед країн світу з очікуваною тривалістю життя 66,5 років.

За статистичними даними, для всього населення України цей показник у 2004/2005 роках становив 68 років, для чоловіків – 62,2 роки, для жінок – 74. При цьому, скорочення з 1992 року тривалості життя на 1,3 року **відбулось унаслідок скорочення життя чоловіків.**

Ймовірність дожити від 15 до 60 років становить для

українських чоловіків лише 60,7%, тоді як в Італії досягає майже 91%, Німеччині – 89%, Чехії – 84%, Угорщині – 74%. Для жінок розрив у цих показниках є менш суттєвим.

Високий рівень передчасної смертності серед населення працездатного віку, особливо чоловіків, є не стільки наслідком біологічних факторів, скільки результатом нездорового способу життя, нераціонального харчування, несприятливих умов праці, стресових ситуацій, зловживання алкоголем та палінням тощо.

З кінця 1980-х років смертність від алкогольних отруєнь зростає удвічі, що є свідченням значних обсягів нелегального ринку алкогольної продукції в Україні та поширення на ньому неякісних і токсичних алкогольних сурогатів. Рівень смертності від алкоголю в Україні майже втричі перевищує такий показник у країнах Європейського Союзу.

Неприпустимо високою є смертність від нещасних випадків, вбивств, самогубств та інших зовнішніх причин, що перевищує відповідний показник у європейських країнах у 2-4 рази.

Так, показники смертності чоловіків віком 30–44 роки від зовнішніх причин у 2006 р. майже у 6 разів перевищували відповідні показники смертності жінок, у віці 45–59 років — у 5 разів. Значні масштаби неприродної і насильницької смертності українських чоловіків є однією з головних обставин, що перешкоджає їм дожити до старості і померти від хронічних хвороб, пов'язаних із старінням.

З 1991 року кількість населення країни зменшилася за рахунок нещасних випадків невиробничого характеру на 1,1 млн. осіб, або понад 20%. За цей же період у побуті травмовано близько 12 млн. чол., з них три чверті – особи працездатного віку.

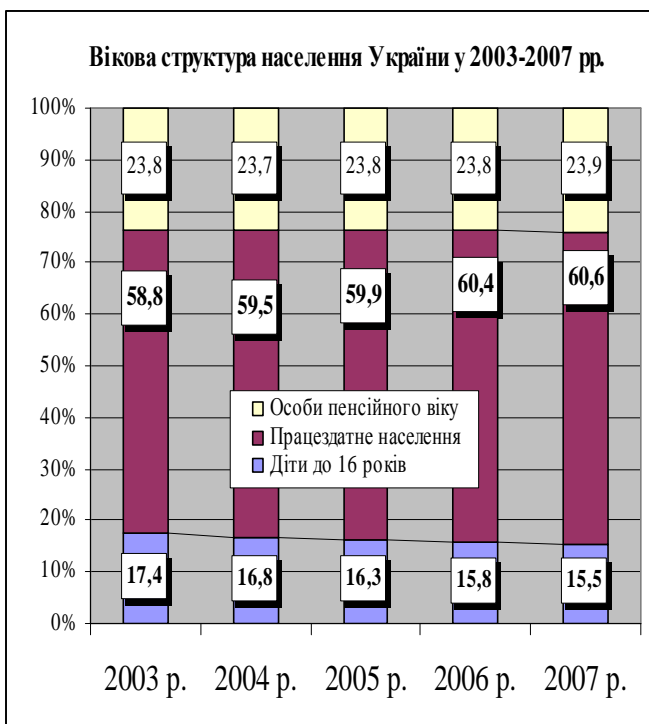
Питома вага нещасних випадків, пов'язаних з транспортом, складає 15,4%, отруєння алкоголем – 12,8%, вбивствами та навмисними пошкодженнями – 5,6%.

Щорічно економічні втрати держави внаслідок загибелі та травмування громадян складають 8 млрд. грн.

Залишається високою інвалідність населення. Вихід на первинну інвалідність у 2002 р. становив 53,7 на 10 тис. усього населення, а у 2006 р. цей показник зріс на 6,4% і становить 57,1.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, за показником очікуваної тривалості життя Україна відставала від країн Центральної Європи на 5,5 років, а від країн ЄС – майже на 11 років. Серед країн колишнього СРСР Україна за тривалістю життя на 3,4 роки випереджає Росію, на 2,6 роки – Казахстан і перебуває майже на одному рівні з Білоруссю, Киргизстаном і Молдовою.

Різниця у тривалості життя чоловіків і жінок в Україні становить 11,8 років, тоді як в економічно розвинених країнах цей показник складає 5-6 років.

3. Деформація вікової структури населення, зокрема його старіння.

Населення вважається старим, якщо частка осіб пенсійного віку перевищує 12% всього населення країни. В Україні у 2004-2007 роках **частка пенсіонерів** складала **28,5%** населення країни.

Кількість пенсіонерів вище середньої по країні спостерігається у 13 регіонах з 27. Найстаріші регіони: Чернігівська область – частка пенсіонерів складає 32,9% загальної кількості населення області, Черкаська – 31,8%, Луганська – 31,4%, Донецька – 31,2%, Вінницька – 30,8%.

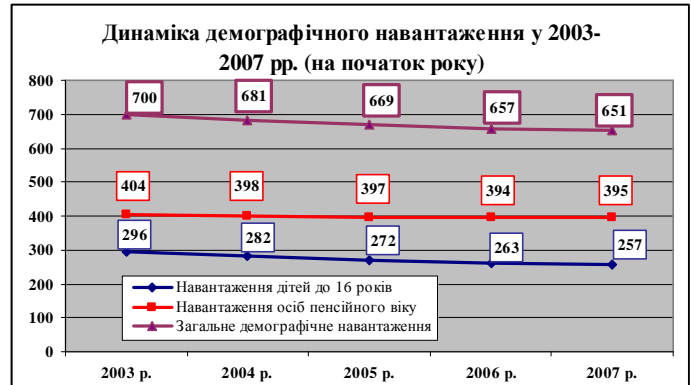
Склалась парадоксальна ситуація: за тривалістю життя Україна знаходиться на одному з останніх місць і в той же час є однією з "найстаріших" країн світу.

Про старіння населення свідчать також зміни у віковій структурі населення у 2003-2007 рр. Частка дітей у чисельності

населення постійно зменшується (з 17,4% на 1 січня 2003 р. до 15,5% на 1 січня 2007 р.). У той же час частка працездатних осіб збільшується (з 58,8% до 60,6%). Частка осіб пенсійного віку практично однакова. Таке спотворення вікової структури стало можливим за рахунок стрімкого скорочення загальної кількості населення країни. **Старіння населення відбувається виключно через зниження народжуваності, а не внаслідок підвищення тривалості життя у старших вікових групах.**

Високий і постійно зростаючий ступінь старіння робочої сили (в середньому по Україні кожна шоста економічно активна особа – старша 50 років, а кожна чотирнадцята – старша працездатного віку) створює певні перешкоди для нормалізації процесів відтворення робочої сили, зокрема для запровадження новітніх технологій і відповідної перекваліфікації працівників.

Особливо гострою залишається проблема старіння робочої сили у сільській місцевості, передусім у Чернігівській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській областях. Це може стати непереборним бар'єром на шляху соціально-економічного розвитку цих регіонів.

4. Високе демографічне навантаження на працездатне населення.

Країна	Пенсійний вік		Тривалість життя (дані 2001 р.)	
	Жінки (років)	Чоловіки (років)	Жінки (років)	Чоловіки (років)
Великобританія	60	65	80	75
Грузія	60	65	76	69
Естонія	63	63		
Іспанія	65	65		
Італія	57	60	82	75
Казахстан	58	63	71	60
Канада	65	65	82	77
Німеччина	65	65	81	75
Норвегія	67	67	82	76
Польща	60	62	78	70
Росія	55	60	72*	59*
США	65	65	80	74
Угорщина	62	62	76	67
Україна	55	60	73*	62*
Франція	62,6	62,6	83	75
Чехія	57-60	62		
Японія	70	70	85	78

* 2006 р.

Демографічне навантаження на працездатне населення не дає змоги різко підвищити соціальні стандарти.

Причиною такої динаміки навантаження є висока смертність серед населення працездатного віку, збільшення кількості осіб пенсійного віку та зменшення частки молоді. У селах демографічне навантаження у 1,5 рази більше ніж у містах.

Демографічне навантаження в Україні майже вдвічі більше ніж у країнах Європейського Союзу. Основним чинником малого демографічного навантаження у цих країнах являється **підвищений пенсійний вік**.

Найменший пенсійний вік встановлено у Росії та Україні, трохи вище в Італії та Чехії. Післяпенсійний період в Україні становить 14 років для чоловіків та 23 роки – для жінок.

Не дивлячись на певне зростання зайнятого населення, кількість найманих працівників, від яких залежать надходження до соціальних фондів і які забезпечують утримання непрацездатного населення, зменшується.

Так, з 2003 р. кількість зайнятого населення збільшилось з 20,2 млн. осіб до 20,7 млн. осіб на початок 2007 р. Кількість найманих працівників за цей період зменшилася з 14,8 млн. осіб до 14,1 млн.

При зменшенні кількості непрацездатного населення за згаданий період з 21,1 до 19,6 млн. осіб, навантаження на самозайнятих та найманих працівників підприємств, установ, організацій в останні роки майже не змінилось і становить 1,4 особи. Таке співвідношення стає загрозою для національної безпеки України і є однією з причин високого рівня бідності та зuboжіння значної частки населення.

5. Нерегульовані і нераціональні міграційні процеси, особливо молоді.

На сьогодні у державі відсутні ефективні механізми моніторингу міграційних процесів. Практично відсутня функціональна та нормативно-правова база визначення нелегального сектору.

За останні роки, за офіційними даними, Україна втратила в результаті міграційного обміну населенням з іншими державами (переважно осіб молодого та середнього віку) близько **3 мільйонів**

осіб, третину з яких складають кваліфіковані фахівці. Кожен п'ятий громадянин працездатного віку більший чи менший відрізок часу працює за межами нашої держави.

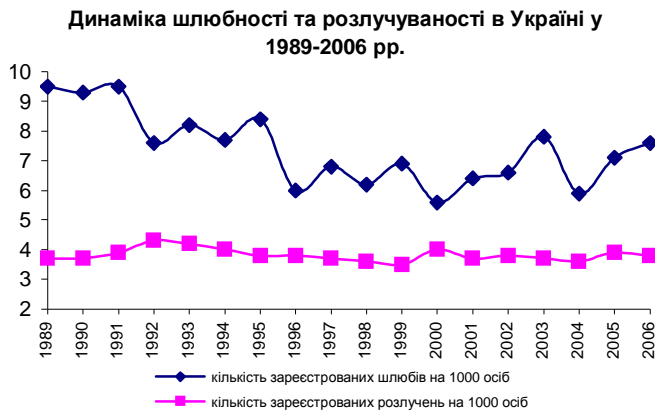
Базовий сценарій демографічного розвитку Євросоюзу, розроблений Євростатом, вказує, що до 2050 року населення цього об'єднання зменшиться на 4,5%, або на 20 млн. осіб. Тому Європейський Союз планує активно залучати громадян з інших країн, перш за все з країн Східної Європи, введенням так званої "блакитної картки".

Це, а також пом'якшення в Росії візових умов для трудових мігрантів, значно вища, ніж в Україні, оплата праці викличе нову хвилю трудової еміграції працездатного населення з України, переважно спеціалістів дефіцитних робітничих професій, що стане суттєвою загрозою трудоресурсній безпеці України.

За сприяння офіційних посередників за кордоном працевлаштовано лише трохи більше 40 тис. осіб.

6. Деградація інституту сім'ї.

У 2004-2007 роках кількість домогосподарств зменшилась з 17,6 до 17,3 мільйона (додаток 2). При цьому частка однаків збільшилась з 22,9% до 24,5%. Зросла кількість цивільних шлюбів. За даними демографів, через два-три роки вона перевищить кількість офіційно зареєстрованих шлюбів.

За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, за період з 1991 по 2006 рік частка дітей, що народилися у батьків, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, зросла з 12 до 21%. Тільки 64% жінок, що народили дитину у віці до 18 років, перебували у зареєстрованому шлюбі. Рівень розлучень в Україні удвічі перевищує аналогічні показники країн Європейського Союзу.

У 2007 році кількість домогосподарств з дітьми становила 6538,8 тисяч, що становить 37,7%

загальної їх кількості. Середній розмір таких домогосподарств з дітьми складає 3,73 особи і тільки в сільській місцевості він перевищує рівень простого відтворення населення (4 особи) – 4,13 осіб.

Домогосподарства з трьома і більше дітьми у 2007 р. становлять лише 3,7% загальної кількості домогосподарств з дітьми, їх частка зменшилась за чотири роки на 1,6%. Збільшується кількість сімей, які не бажають мати дітей з огляду на соціальні, матеріальні або психологічні причини. Залишається низькою культура регулювання народжуваності.

Внаслідок неналежної соціальної захищеності знижується рівень духовних і моральних цінностей сім'ї, падає її роль у житті суспільства та вихованні дітей.

За даними Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту, до Єдиного банку даних щодо сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, внесено лише 113,7 тис. сімей, в яких налічується 182,4 тис. дітей, при загальній кількості бідних сімей (домогосподарств) понад 2,2 млн. З них 15,3 тис. сімей перебували під соціальним супроводом центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

В Україні проживає більш ніж 120 тисяч безпритульних дітей. Це неповнолітні, які втекли з неблагополучних сімей чи повернулися з місць позбавлення волі.

З більш ніж 85 тис. зареєстрованих споживачів наркотиків 80% становить молодь. Понад 6 тисяч підлітків сьогодні перебувають на обліку в наркологічних закладах, але ці цифри не відображають реальної картини дитячої наркоманії.

За даними МВС України, за останні роки в країні на 40% зросла кількість підлітків, які відбувають покарання за порушення закону.

7. Бідність сімей з дітьми, низький рівень їх доходів.

Рівень бідності в країні у 2006 р. становив 28,1% (у 2005 р. – 27,1%; у 2004 р. – 27,3%; у 2003 р. – 26,6%). У стані бідності перебуває кожне третє домогосподарство з дітьми та кожне

третє домогосподарство без дітей, у складі якого був хоча б один безробітний, кожне п'яте домогосподарство, яке складається лише з осіб пенсійного віку, кожне сьоме домогосподарство з осіб лише працездатного віку.

За 2006 рік помітно погіршилася ситуація у багатодітних родинах. Рівень бідності у домогосподарствах з трьома і більше дітьми збільшився на 2,4%, з чотирма і більше дітьми – на 15,2%. Також підвищився на 5,6% рівень бідності у домогосподарствах, які мають дітей у віці до 3 років.

За результатами обстеження Держкомстатом домогосподарств у 2006 р., їх витрати на продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби) у структурі сукупних витрат склали 57,5% (у 2005 р. – 61,2%). У Європейському Союзі (25 країн) за 2003 р. цей показник становив 16,9%.

Така структура сукупних витрат є характерною для бідних країн. В цілому по всьому набору харчових продуктів, необхідних для здорового харчування, дефіцит (недоїдання) досягає майже 40%, у тому числі по продуктах тваринного походження – близько 50%, по продуктах рослинного походження – близько 22%. Не дотримується вітамінна насиченість харчування: наприклад, по середньодушовому споживанню фруктів і ягід Україна відстає від розвинених країн учетверо.

Середній рівень калорійності раціонів та вмісту в них протеїнів на душу населення за період з 1990 року зменшився приблизно на 30%.

Особливо негативна ситуація склалася у дитячому харчуванні. Споживання дітьми м'яса скоротилося за зазначений період на 25%, риби – на 40%, яєць – на 80%, молока – на 20%, сиру – на 50%, фруктів – на 30%, овочів – на 40%.

У зв'язку з незадовільним рівнем забезпеченості населення основними продуктами харчування Кабінет Міністрів України розпорядженням від 26 травня 2004 р. № 332 схвалив Концепцію поліпшення продовольчого забезпечення та якості харчування населення, **виконання якої до цього часу не забезпечено, оскільки зазначена концепція має суто декларативний характер.**

Споживання продуктів харчування на душу населення, кг

Продукти	1990	2004 ¹	Рівні споживання	
			Європейський Союз (25 країн)*	Раціональні норми
Хліб і хлібопродукти	141,0	123,0	91	101
Картопля	131,0	140,0	81	124
Цукор	50,0	38,0	41	38
Олія	12,0	13,5	19	13
Овочі	103,0	118,0	116	161
Фрукти	47,0	36,0	110	90
М'ясо і м'ясопродукти	68,0	39,0	95	80
Риба і рибопродукти	17,5	13,0	24	20
Молоко і молокопродукти	373,0	228,0	363	380
Яйця, шт.	272,0	240,0	222	290

* 2002 рік

На сьогодні державна санітарно-епідеміологічна експертиза харчових продуктів за показниками безпеки здійснюється у відповідності до "Медико-біологічних вимог і санітарних норм якості продовольчої сировини та харчових продуктів", розроблених ще у колишньому СРСР.

Останнє обґрунтування мінімального продовольчого кошику було проведено у 2000 році. Пропозиції щодо його перегляду надавались у 2004 р., але не були реалізовані, хоча згідно із законодавством цей кошик повинен переглядатись кожні 5 років.

Розмір допомоги по догляду за дитиною залишається меншим, ніж розмір прожиткового мінімуму на дітей віком до трьох років (561 грн.), що порушує конституційні права громадян.

Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку становить для незастрахованих осіб не

менше 90 грн. та для застрахованих осіб з 1 квітня 2007 р. – 129,03 грн. Максимальний розмір допомоги складає з 1 квітня 2007 р. 280,5 гривень.

8. Відсутність належних житлових умов для молодих сімей та сімей з дітьми.

За даними Держкомстату, житлова площа двох з п'яти домогосподарств була нижче санітарної норми – 13,65 кв. м на одну особу (у великих містах – кожного другого домогосподарства, у малих містах – 40%, у сільській місцевості – 34%). Вибіркове обстеження Держкомстатом умов життя домогосподарств показало, що кожне п'яте домогосподарство в цілому по країні (у містах – 21%, на селі – 24%) було незадоволене або дуже незадоволене своїми житловими умовами. У порівнянні з

¹ Обстеження у наступні роки не проводилося у зв'язку з відсутністю фінансування, що демонструє недостатню увагу до вирішення цієї важливої загальнодержавної проблеми.

2005 р. ступінь задоволення міських домогосподарств своїми житловими умовами практично не змінився, а серед сільських домогосподарств частка незадоволених зросла на 3%.

На сьогодні рівень забезпеченості житлом у США складає 40 м² на одного громадянина, у Франції, Нідерландах, Німеччині – 30-35 м², а в Україні, за даними Держкомстату, – 22 м².

Незважаючи на загальну позитивну тенденцію до збільшення обсягів житлового будівництва за рахунок усіх джерел фінансування, вони скоротилися у 10 регіонах країни, зокрема у м. Севастополі – на 57,1%, у Черкаській області – на 26%.

Концепція Державної програми "Соціальне житло", якою передбачалося розв'язання проблем, пов'язаних із забезпеченням житлом громадян, не виконується, а прийнятий Закон України "Про житловий фонд соціального призначення" та інші нормативно-правові акти у сфері соціального житла залишили невирішеними низку проблем забезпечення житлом соціально незахищених громадян.

До цього часу не досягнуто єдності в тлумаченні терміну "соціальне житло", відсутнє однозначно визначене право на таке житло, не розроблений фінансово-інвестиційний механізм формування фонду соціального житла.

9. Низькі доходи та заробітна плата більшості працюючих.

Рівень заробітної плати у третини найманих працівників не забезпечує обсягів споживання матеріальних благ, необхідних для розширеного відтворення їх фізичної та інтелектуальної здатності до праці (додаток 3).

За перше півріччя 2007 р. 6,6% найманих працівників отримали заробітну плату менше мінімальної заробітної плати (420 грн.), а 22% - менше прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Зростає розрив між багатими та бідними. Продовжує існувати велика диференціація в оплаті праці в галузях економіки.

Співвідношення грошових витрат 10% найбільш та найменш забезпеченого населення невпинно зростає: у 2003 р. воно складало 7,4 рази, у 2004 р. – 8,0, у 2005 р. – 8,2, у 2006 р. – 8,7.

Диференціація у рівнях оплати праці в галузях економіки складає 3,8-4,0 рази.

Україна залишається далеко позаду європейських країн за рівнем оплати праці, при значно більшому відставанні за продуктивністю праці.

Найвища заробітна плата у Європі виплачується у Данії – 2037 євро у 2005 р. (середня заробітна плата в Європі – 1200 євро на місяць) при продуктивності праці (ВВП на душу населення) 47390 доларів США. При цьому продуктивність праці у Данії вище України (1820 доларів США на душу населення) у 26 разів, а за розмірами заробітної плати – у 16 разів. Продуктивність праці у США вище України у 24 рази, а заробітна плата – у 12 разів.

Соціальна політика урядів та їх ставка на дешеву працю, як основний фактор привабливості для іноземних інвесторів, себе не виправдала. Продовжує існувати феномен українського підходу до ведення бізнесу з мінімальною зарплатою та розрахунків у "конвертах". Мінімальні державні гарантії з оплати праці створюють умови для поширення бідності серед працюючих.

Протягом 10 років не вирішується питання погашення заборгованості із виплати заробітної плати.

Із загальної суми заборгованості, яка на 1 серпня 2007 р. становила 802,5 млн. грн., 331,2 млн. грн., або 41,3% припадає на економічно активні підприємства. На підприємства – банкрути та економічно неактивні підприємства припадає 46,6% та 12,1% відповідно.

Саме питання мінімальних розмірів заробітної плати, недотримання інших соціальних стандартів та соціальних гарантій не дозволяють закінчити півторарічні переговори щодо укладення Генеральної Угоди між Урядом, об'єднаннями роботодавців і профспілками.

10. Недоліки політики зайнятості населення та подолання безробіття.

Динаміка безробіття за останні 6 років свідчить про його поступове зменшення (додаток 4), проте при цьому зростає невідповідність ринку освітніх послуг потребам ринку праці.

З 2001 року зареєстроване безробіття зменшилось з 4,2% до 2,3%, або майже вдвічі. Безробіття за методологією МОП зменшилось з 12,2% у 2001 р. (2,6 млн. осіб) до 8,0 у 1 півріччі 2007 р. (1,6 млн. осіб) і вийшло за критичну межу за міжнародними критеріями (8-10%).

Розподіл регіонів за рівнем безробіття має чітку географічну та виробничу градацію: найбільші рівні безробіття за обома методологіями спостерігаються у західних та "аграрних" регіонах, а саме: у Чернівецькій (11,5%), Тернопільській (11,0%), Рівненській, Хмельницькій та Житомирській (по 10,6%) областях.

На кінець липня 2007 р. кількість вільних робочих місць і вакантних посад на підприємствах, в установах та організаціях становила 211,1 тис. одиниць, що на 14,2% менше минулорічного показника.

Із зазначеної кількості робочих місць (вакансій) більше половини припадає на вакансії робітників, чверть – службовців та кожне шосте вільне робоче місце – на осіб, які не мають професії. Робочі місця, створені роботодавцями для робітників, працівників роздрібною торгівлі нестабільні і, як правило, не забезпечують гідних умов оплати праці. Кількісний дисбаланс попиту та пропозиції робочої сили поглиблюється якісними характеристиками значної кількості вільних робочих місць – низьким рівнем заробітної плати, несвоєчасністю її виплати, тимчасовим або сезонним характером роботи, транспортною недоступністю, відсутністю житла. Це, у свою чергу, провокує високу плінність кадрів, особливо у сільській місцевості.

Незважаючи на створення протягом двох останніх років понад 2 млн. робочих місць, очікуваного прогресу у збільшенні рівня зайнятості не відбулося. Кількість зайнятих становила у 2006 році 58%, що нижче ніж в інших європейських країнах на 8-10% (в країнах ЄС цей показник сягає 65-68%).

Крім того, природний процес для країн, що розвиваються, - скорочення зайнятих на виробництві і зростання у сфері торгівлі та послуг, - обертається старінням трудових ресурсів у промисловості і втратою їхньої кваліфікації. На сьогодні найбільш перспективні працівники з вищою освітою віком 25-40 років зосереджені у сфері торгівлі та послуг, при тому, що більшість з них працює не за отриманою спеціальністю.

У промисловості працює майже 4 млн. осіб при потребі 6,2 млн. осіб. Попит у нових працівниках задовольняється, головним чином, за рахунок професій, які не вимагають високої кваліфікації. При цьому більше третини економічно активних осіб не мають професійної освіти. Серед клієнтів служби зайнятості кожен четвертий раніше ніколи не працював або займав робоче місце, що не потребувало спеціальної підготовки, кожен п'ятий втратив кваліфікацію. За прогнозами експертів, якщо ситуація з професійною підготовкою в Україні не зміниться, то у 2015 році потреба промисловості у кваліфікованих кадрах для більшості регіонів буде задовольнятися лише на 30-37%.

У промисловості 26% робітників працюють в умовах, які не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, що провокує щорічно до 7 тис. нових випадків професійних захворювань.

У неформальному секторі економіки працює 4,6 млн. осіб, або 22,3% загальної кількості зайнятого населення. Саме тут найчастіше порушуються норми трудового законодавства щодо працевлаштування, не сплачуються внески до соціальних фондів.

Залишаються неврегульованими питання зайнятості осіб, що мають у приватній власності або користуванні земельну ділянку. Такі господарства не мають статусу ні юридичної особи, ні суб'єкта підприємницької діяльності і залишаються без соціального захисту. Норми Закону України "Про особисте селянське господарство" не сприяють мотивації до праці мешканців села, унеможливають заповнення наявних вакансій.

Поза контролем і увагою місцевих органів влади знаходяться регіональні навчальні професійно-технічні заклади, системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників для задоволення потреб регіональних ринків праці. Відсутня належна співпраця з роботодавцями та профспілками щодо усунення дисбалансу між попиту та пропозицією на ринках праці, не створено її інституційну основу.

Вакансії, які пропонуються роботодавцями, вимагають від претендентів практично неможливого: володіння широким спектром найрізноманітніших знань у різних сферах діяльності і високого рівня спеціалізації в окремому напрямі, наявності досвіду роботи, вміння пристосовуватись до нових умов, постійно самовдосконалюватись, високої мотивації та виявлення лояльності до підприємства і, в той же час, готовності до пошуку нового місця роботи. При цьому 60% вакансій, що надаються роботодавцями до служб зайнятості, передбачають заробітну плату менше 500 грн.

Відсутність науково обґрунтованого прогнозу розвитку ринків праці та ринку освітніх послуг гальмує підготовку кваліфікованих робітничих кадрів за професійним спрямуванням на задоволення поточних та перспективних потреб. Державна програма зайнятості населення, з точки зору

конкурентоспроможності, зорієнтована на кількість, а не на якість трудових ресурсів, що виходять на ринок праці.

11. Нераціональна структура освіти.

Сучасна демографічна ситуація і потреба у трудових ресурсах потребує якісно нових підходів до системи освіти, починаючи з дошкільної освіти і закінчуючи підготовкою наукових кадрів.

Не дивлячись на зменшення кількості дітей, 46% загальної кількості дошкільнят, в основному у західних областях, не охоплено дошкільним навчанням. З них 35% проживають у містах, 65% - у сільській місцевості. З різних причин сьогодні не працює 1,6 тис. дошкільних закладів, або кожний десятий. Частина з них не мають педагогічних та медичних працівників з відповідною кваліфікаційною та освітньою підготовкою.

Демографічна ситуація позначилась і на загальноосвітніх навчальних закладах, що призвело до їх скорочення, зменшення наповнюваності класів та шкіл, до скорочення педагогічної завантаженості вчителів тощо.

1 вересня 2007 р. до шкіл пішли 345 тис. дітей, що на 20 тис. менше, ніж у 2006 р. Упродовж останніх п'яти років середня наповнюваність класів зменшилась з 22,2 до 19,6 учнів (у сільській місцевості з 16,6 до 14,2).

Кількість загальноосвітніх навчальних закладів за 5 останніх років зменшилась на 763 одиниці. При цьому найбільше скорочення шкіл відбулося у Полтавській – 93 школи, Чернігівській – 85 та Донецькій – 73. 85 відсотків усіх закритих шкіл – сільські.

Сьогодні 50% сіл не мають середніх закладів освіти, 71% - дошкільних дитячих закладів, 41% - клубів, 46% - фельдшерсько-акушерських пунктів, 78% - водопроводів, 64% - газопроводів. Лише у 25% сіл є дільничні лікарні та у 12% - амбулаторно-поліклінічні заклади.

Через відсутність бюджетного фінансування в сільській місцевості стоять недобудованими 349 шкіл, 61 дошкільний заклад, 11 закладів охорони здоров'я, 151 заклад культури, інші об'єкти соціально-культурного та побутового призначення.

В Україні практично зруйновані зв'язки між професійно-технічною, вищою освітою та трудовими ресурсами, які вони покликані формувати та відтворювати. Не дивлячись на те, що рівень кваліфікації трудових ресурсів України досить високий (питома вага фахівців з вищою та середньою спеціальною освітою становить 28,7%), невідповідність підготовлених спеціалістів вимогам ринку праці надзвичайно велика.

На виробництві існує більше п'яти тисяч професій, тоді як професійно-технічні навчальні заклади готують їх лише 550. Навіть за існуючими професіями сучасна система професійно-технічної підготовки не в змозі повністю задовольнити існуючі потреби.

На сьогодні у професійно-технічних навчальних закладах готують у 3,5 рази менше кадрів з розрахунку на 10 тисяч населення, ніж у вищих навчальних закладах, тоді як ринок праці на 80 відсотків зацікавлений в робітничих професіях і менш ніж на 20 відсотків – у фахівцях з дипломами вищих навчальних закладів.

За останні 10 років кількість навчальних професійно-технічних закладів зменшилась з 1246 у 1991 році до 1021 у 2006 році, а кількість учнів в них зменшилась з 643,4 тис. до 473,8 тисяч. В той же час, попит на представників робітничих професій настільки високий, що за деякими спеціальностями, зокрема у металообробці, роботодавці пропонують зарплати, які у кілька разів перевищують ставки юристів, економістів, психологів тощо.

Витрати підприємств на професійну підготовку своїх працівників за останні 15 років знизилися більш ніж у 12 разів і складають не більше 0,3% загальної суми витрат на робочу силу, лише 8,5% штатних працівників щорічно підвищують кваліфікацію.

Перепідготовку або підвищення кваліфікації у середньому вони проходять раз на 7-8 років, тоді як у розвинених країнах – раз на 3-5 років. В окремих галузях – сільському, лісовому господарстві, торгівлі, харчуванні, сфері колективних, громадських та особистих послуг – такі заходи взагалі не проводяться.

Отримання вищої освіти не гарантує добробуту та запобігання бідності серед молоді та молодих сімей. За оцінками експертів, держзамовлення на підготовку фахівців з вищою освітою у 2006 р. на 40% не відповідало поточним і перспективним потребам економіки. Із-за цього держава щорічно втрачає 1,5 млрд. грн. на нераціональну підготовку спеціалістів у вищих навчальних закладах та 212 млн. грн. через невлаштованість випускників навчальних професійно-технічних закладів.

Нині навантаження на одну вакансію економіста з планування в середньому по Україні становить майже 85 осіб, бухгалтера - понад 20 осіб. Лише у м. Тернополі бухгалтерів готують п'ять вищих навчальних закладів (ВНЗ) III-IV рівнів акредитації, що дає можливість забезпечити кваліфікованими бухгалтерами не лише Тернопільську область, а й усю Західну Україну.

Зокрема, із загальної чисельності випускників ВНЗ у 2005 р., зареєстрованих у службі зайнятості як безробітні, 42,5% навчалися за напрямками економіка, комерція та підприємництво, 18,3% - за інженерними спеціальностями, 12,2% - за медичними спеціальностями.

З боку держави втрачено регулюючу функцію у цій винятково важливій сфері.

Професія	Кількість вакантних місць	Навантаження (осіб)
Модельєр	1	40
Спеціаліст з фізичної реабілітації	1	34
Товарознавець	1	23
Менеджер з реклами	1	14
Соціальний працівник	1	13
Менеджер постачання	3	13
Менеджер персоналу	3	12
Соціолог	1	12
Економіст	1	11
Гірничий майстер	365	108
Водій тролейбуса	612	57
Водій трамваю	319	39
Прохідник	148	40
Фрезерувальник	1000	308

12. Висока захворюваність населення у репродуктивному віці, незадовільний стан охорони здоров'я населення України.

Відсутність ефективної державної політики у сфері охорони здоров'я, її недостатнє фінансування та нераціональне використання бюджетних коштів не забезпечують подолання негативних тенденцій у цій сфері, унеможливають запобігання погіршенню стану здоров'я населення, поширенню соціально небезпечних хвороб, що безпосередньо впливає на загострення демографічної кризи і завдає значної шкоди трудовому потенціалу (додаток 5).

Помітно збільшилися різноманітні патологічні прояви. Доказом цього стало **підвищення рівня захворюваності та смертності**.

З початку 2007 р. найбільша смертність була від хвороб системи кровообігу – 64,2%, новоутворень - 11,9%, зовнішніх причин смерті – 9,2%, хвороб органів травлення – 4,0% від загальної кількості померлих.

Невиправдано високим є рівень смертності немовлят. Нині він утричі перевищує показники розвинених європейських країн.

У 2005 р. показник смертності дітей віком до одного року становив 10,1 померлих на 1000 живонароджених, станом на 1 липня 2007 р. він збільшився до 10,7.

Соціально-економічна нестабільність та поширення бідності призвели до збільшення кількості смертей від **туберкульозу**. За рівнем захворюваності на туберкульоз на 100 тис. населення країна відкинута на 35 років назад. Нині кожної доби від туберкульозу вмирає 25-30 чоловік.

Зростає загроза поширення **СНІДу**. За даними МОЗ, на 1 липня 2007 р. в Україні на диспансерному обліку перебуває 76772 (164,2 на 100 тис. населення) ВІЛ-інфіковані особи та 8119 (17,4 на 100 тис. населення) хворих на СНІД. Найбільше ВІЛ-інфікованих у Дніпропетровській, Одеській, Донецькій та Миколаївській областях – від 391,3 до 349,8 осіб на 100 тис. населення.

За даними Держкомстату, частка домогосподарств, які не змогли задовольнити потреби в отриманні медичної допомоги, збільшилася за останній рік з 13% до 14%. Досі не впроваджено медичне страхування.

Багаторічне зволікання з реформуванням системи охорони здоров'я унеможливорює створення необхідних умов для забезпечення доступності та підвищення якості медичних послуг, раціонального використання бюджетних коштів у цій сфері, що ускладнює можливості збільшення тривалості життя та скорочення рівня смертності населення.

Вищезазначені системні недоліки обумовлюють такий стан, коли економічне зростання не супроводжується поліпшенням якості життя населення і демографічних показників (додаток 6).

Відтак, вирішення проблем подолання демографічної кризи та розвитку трудових ресурсів потенціалу потребує комплексного підходу, системної співпраці органів влади, роботодавців та профспілок. Подолання негативної тенденції щодо зменшення природної бази формування трудового потенціалу вимагає реалізації у 2007-2015 рр. комплексу заходів як оперативного, так і стратегічного характеру, спрямованих на збільшення народжуваності, підтримку сімей з дітьми, поліпшення

здоров'я населення і зменшення його смертності, збільшення тривалості життя. Органи державної влади мають якнайшвидше створити передумови для розв'язання зазначених проблем, сприяти максимально ефективному використанню трудового потенціалу.

Водночас, затверджена 24 червня 2006 року постановою Кабінету Міністрів України № 879 Стратегія демографічного розвитку на період до 2015 року, а також затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 червня 2007 року № 382-р план заходів щодо її реалізації не забезпечують у повній мірі комплексного розв'язання зазначених проблем.

Негативний розвиток демографічних процесів та перспектива втрати трудових ресурсів становлять загрозу національній безпеці держави і вимагають здійснення невідкладних системних дій та вжиття упереджувальних заходів щодо подолання демографічної кризи та розвитку трудоресурсного потенціалу.

1. Населення

Кількість населення

(тис. осіб на 1 січня)

	Кількість наявного населення			Кількість постійного населення		
	всього, тис. осіб	у тому числі		всього, тис. осіб	у тому числі	
		міське	сільське		чоловіки	жінки
1990	51838,5	34869,2	16969,3	51556,5	34535,6	17020,9
1991	51944,4	35085,2	16859,2	51623,5	23886,5	27737,0
1992	52056,6	35296,9	16759,7	51708,2	23949,4	27758,8
1993	52244,1	35471,0	16773,1	51870,4	24046,3	27824,1
1994	52114,4	35400,7	16713,7	51715,4	23981,1	27734,3
1995	51728,4	35118,8	16609,6	51300,4	23792,3	27508,1
1996	51297,1	34767,9	16529,2	50874,1	23591,6	27282,5
1997	50818,4	34387,5	16430,9	50400,0	23366,2	27033,8
1998	50370,8	34048,2	16322,6	49973,5	23163,5	26810,0
1999	49918,1	33702,1	16216,0	49544,8	22963,4	26581,4
2000	49429,8	33338,6	16091,2	49115,0	22754,7	26360,3
2001	48923,2	32951,7	15971,5	48663,6	22530,4	26133,2
2002*	48457,1	32574,4	15882,7	48240,9	22316,3	25924,6
2003	48003,5	32328,4	15675,1	47823,1	22112,5	25710,6
2004	47622,4	32146,4	15476,0	47442,1	21926,8	25515,3
2005	47280,8	32009,3	15271,5	47100,5	21754,0	25346,5
2006	46929,5	31877,7	15051,8	46749,2	21574,7	25174,5
2007	46646,0	31777,4	14868,6	46465,7	21434,7	25031,0
01.07.2007	46490,8	31694,1	14796,7	46568,4	31735,7	14832,7

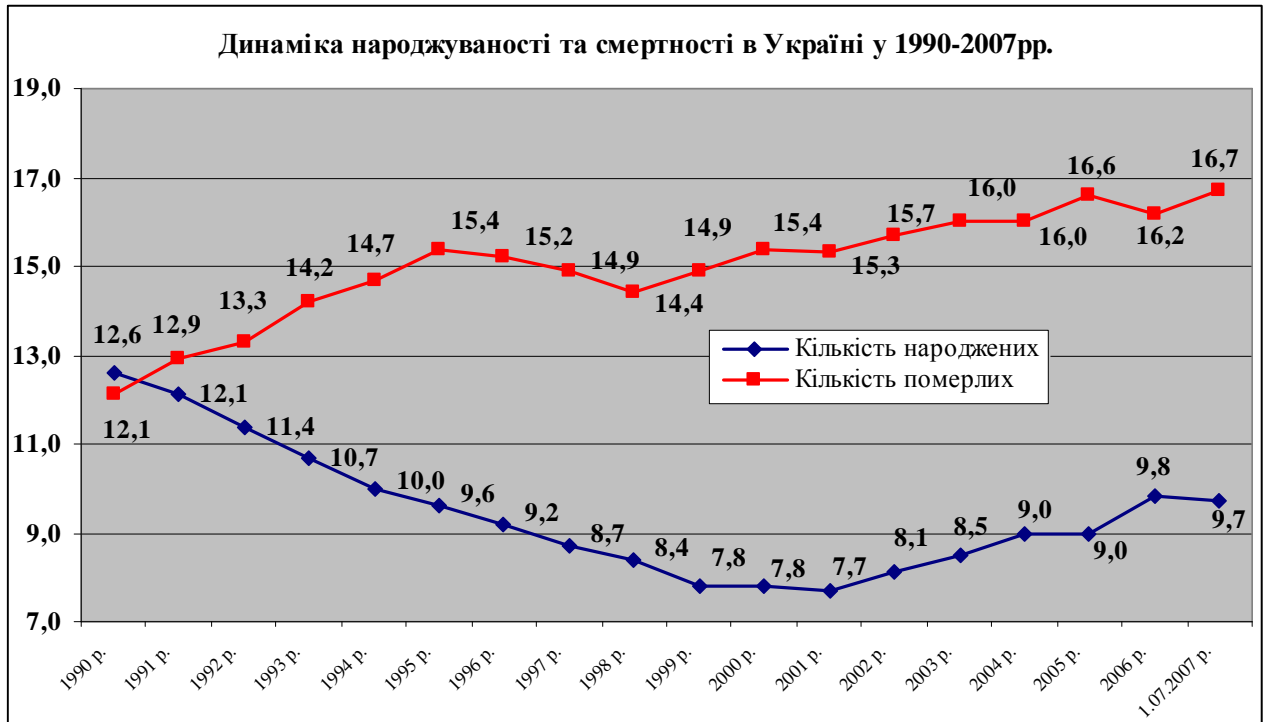
* За даними Всеукраїнського перепису населення станом на 5 грудня 2001 року.

Природний рух населення у 1990-2007 рр.

	Кількість народжених, тис. осіб	Кількість померлих, тис. осіб	Природний приріст населення, тис. осіб	Природний приріст населення на 1000 осіб	Міграція населення між Україною та іншими державами приріст (- скорочення) населення, тис. осіб
1990	657,2	629,6	27,6	0,5	78,3
1991	630,8	669,9	-39,1	-0,8	151,3
1992	596,8	697,1	-100,3	-1,9	287,8
1993	557,5	741,7	-184,2	-3,5	54,5
1994	521,5	764,6	-243,1	-4,7	-142,9
1995	492,9	792,6	-299,7	-5,8	-131,6
1996	467,2	776,7	-309,5	-6,0	-169,2
1997	442,6	754,2	-311,6	-6,2	-136,0
1998	419,2	719,9	-300,7	-6,0	-152,0
1999	389,2	739,2	-350,0	-7,1	-138,3
2000	385,1	758,1	-373,0	-7,6	-133,6
2001	376,4	745,9	-369,5	-7,6	-152,2
2002	390,7	754,9	-364,2	-7,6	-33,8
2003	408,6	765,4	-356,8	-7,5	-24,2
2004	427,3	761,3	-334,0	-7,0	-7,6
2005	426,1	782,0	-355,9	-7,6	4,6
2006	460,4	758,1	-297,7	-6,4	14,2
01.07.2007	224,3	386,5	-162,1	-7,0	6,9

Розподіл регіонів за природним приростом населення у 2007 р.

	народжені	померлі	природний приріст
Україна	9,7	1 6,7	-7,0
Чернігівська	8,1	22,1	-14,0
Сумська	8,1	19,2	-11,1
Полтавська	8,5	19,2	-10,7
Черкаська	8,7	19,0	-10,3
Луганська	8,1	18,3	-10,2
Донецька	8,3	18,3	-10,0
Кіровоградська	9,4	18,7	-9,3
Дніпропетровська	9,7	18,1	-8,4
Київська	10,2	18,4	-8,2
Вінницька	9,8	17,8	-8,0
Житомирська	10,6	18,5	-7,9
Запорізька	9,0	16,9	-7,9
Харківська	8,6	16,5	-7,9
Хмельницька	9,9	17,2	-7,3
Миколаївська	9,7	16,7	-7,0
Херсонська	9,7	16,3	-6,6
Одеська	10,5	16,3	-5,8
м. Севастополь	9,7	15,5	-5,8
АР Крим	10,3	16,0	-5,7
Тернопільська	10,2	15,4	-5,2
Львівська	10,2	13,9	-3,7
Чернівецька	10,8	14,0	-3,2
Івано-Франківська	11,3	14,2	-2,9
Волинська	13,1	15,2	-2,1
м. Київ	9,9	11,7	-1,8
Рівненська	13,2	14,1	-0,9
Закарпатська	12,8	13,6	-0,8

Тривалість життя

Період, за який розраховані показники (роки)	Середня очікувана тривалість життя при народженні, обидві статі, років *	у тому числі	
		чоловіки	жінки
1991-1992	69,30	64,20	74,18
1992-1993	68,67	63,50	73,70
1993-1994	67,98	62,78	73,15
1994-1995	67,22	61,82	72,72
1995-1996	66,93	61,40	72,65
1996-1997	67,36	61,91	72,95
1997-1998	68,08	62,74	73,50
1998-1999	68,32	62,95	73,74
1999-2000	67,91	62,44	73,55
2000-2001	68,33	62,77	74,08
2001-2002	68,32	62,70	74,13
2002-2003	68,24	62,64	74,06
2003-2004	68,22	62,60	74,05
2004-2005	67,96	62,23	73,97

Вікова структура населення України у 2003-2007 рр.

Населення працездатного віку (за методологією Держкомстату) – чоловіки від 16 років до 59 років включно та жінки від 16 років до 54 років включно.

Дитина – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше (ст.1 Закону України "Про охорону дитинства")

Пенсійний вік – 55 років для жінок, 60 років для чоловіків.

На початок року

	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Населення, всього	47823108	47442079	47100462	46749170	46465691
Діти до 16 років	8315857	7966055	7664799	7408288	7218070
Працездатне населення	28134496	28228263	28223404	28221120	28140013
Зайняте населення (тис. осіб)	20091,2	20163,3	20295,7	20680,0	20730,4
Наймані працівники підприємств, установ та організацій (тис. осіб)	14793,5	14323,5	14041,2	14005,3	14071,3
Особи пенсійного віку	11372755	11247761	11212259	11119762	11107608
Діти до 18 років	9878630	9503315	9129178	8801969	8536066
Працездатне населення	26571723	26691003	26759025	26827439	26822017
Особи пенсійного віку	11372755	11247761	11212259	11119762	11107608

Вікова структура населення (%)

	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Діти до 16 років	17,4	16,8	16,3	15,8	15,5
Працездатне населення	58,8	59,5	59,9	60,4	60,6
Особи пенсійного віку	23,8	23,7	23,8	23,8	23,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Діти до 18 років	20,7	20,0	19,4	18,8	18,4
Працездатне населення	55,6	56,3	56,8	57,4	57,7
Особи пенсійного віку	23,8	23,7	23,8	23,8	23,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Демографічне навантаження

(на 1000 осіб працездатного населення)

	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Навантаження дітей до 16 років	296	282	272	263	257
Навантаження осіб пенсійного віку	404	398	397	394	395
Загальне демографічне навантаження	700	681	669	657	651
Навантаження непрацездатного населення на найманих працівників та самозайняте населення	1444	1440	1419	1388	1380
Навантаження дітей до 18 років	372	356	341	328	318
Навантаження осіб пенсійного віку	428	421	419	414	414
Загальне демографічне навантаження	800	777	760	743	732

2. Характеристика домогосподарств

	Всі домогосподарства				У т.ч., які проживають							
					у міських поселеннях				у сільських поселеннях			
	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
Кількість домогосподарств (тис.)	17633,8	17539,4	17417,5	17341,1	12074,2	12009,5	11987,2	11958,6	5559,6	5529,9	5430,3	5382,5
Середній розмір домогосподарств (осіб)	2,62	2,61	2,60	2,60	2,55	2,55	2,54	2,54	2,77	2,75	2,75	2,74
Розподіл господарств (%) залежно від кількості осіб у їх складі:												
одна особа	22,9	23,1	24,6	24,5	22,4	22,5	24,8	24,5	24,1	24,2	24,4	24,6
дві особи	29,9	28,9	27,2	27,2	30,9	29,6	27,1	27,5	27,7	27,3	27,5	26,5
три особи	23,0	23,7	23,4	23,9	25,3	26,6	25,8	26,1	18,0	17,8	18,3	18,9
чотири особи	15,5	16,1	16,3	16,2	15,0	15,3	15,9	15,7	16,6	17,9	17,1	17,3
п'ять осіб і більше	8,7	8,2	8,5	8,2	6,4	6,0	6,4	6,2	13,6	13,0	13,2	12,7
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Домогосподарства з дітьми (тис.)	6561,0	6577,2	6567,0	6538,8	4475,5	4491,8	4489,1	4517,2	2085,5	2085,4	2077,9	2021,6
Частка домогосподарств з дітьми у загальній кількості домогосподарств (%)	37,2	37,5	37,7	37,7	37,1	37,4	37,3	37,8	37,5	37,7	38,6	37,6
Середній розмір домогосподарств з дітьми (осіб)			3,78	3,73			3,59	3,55			4,19	4,13
Розподіл господарств (%) з дітьми за кількістю дітей у їх складі:												
одна дитина	65,7	68,9	65,9	67,9	72,2	75,5	71,9	74,0	51,8	54,5	53,3	54,3
дві дитини	29,0	27,5	29,1	28,4	24,8	22,9	25,2	24,1	38,0	37,5	37,5	38,1
три дитини	3,8	3,1	3,7	2,6	2,2	1,4	2,3	1,7	7,1	6,7	6,7	4,7
чотири дитини	0,9	0,4	0,8	0,8	0,4	0,1	0,4	0,2	1,9	1,0	1,6	2,1
п'ять дітей і більше	0,6	0,1	0,5	0,3	0,4	0,1	0,2		1,2	0,3	0,9	0,8
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Домогосподарства з дітьми, які не мають одного-двох батьків (тис.):	1341,7	1245,5	1274,2	1256,7	1017,1	966,7	944,6	947,9	324,6	278,8	329,6	308,8
Частка цих домогосподарств у домогосподарствах з дітьми (%)	20,4	18,9	20,9	19,2	22,7	21,5	23,0	21,0	15,6	13,4	16,3	15,3
Розподіл домогосподарств з дітьми, які не мають одного-двох батьків за кількістю дітей в їх складі (%):												
одна дитина	73,8	76,3	74,2	75,9	77,9	81,0	78,9	79,1	60,7	59,7	59,4	60,6
дві дитини	19,8	19,6	19,1	18,9	18,0	17,6	15,9	17,0	25,5	26,8	29,4	28,5
три дитини і більше	6,4	4,1	6,7	5,2	4,1	1,4	5,2	4,9	13,8	13,5	11,2	10,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	101,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3. Доходи та витрати населення України

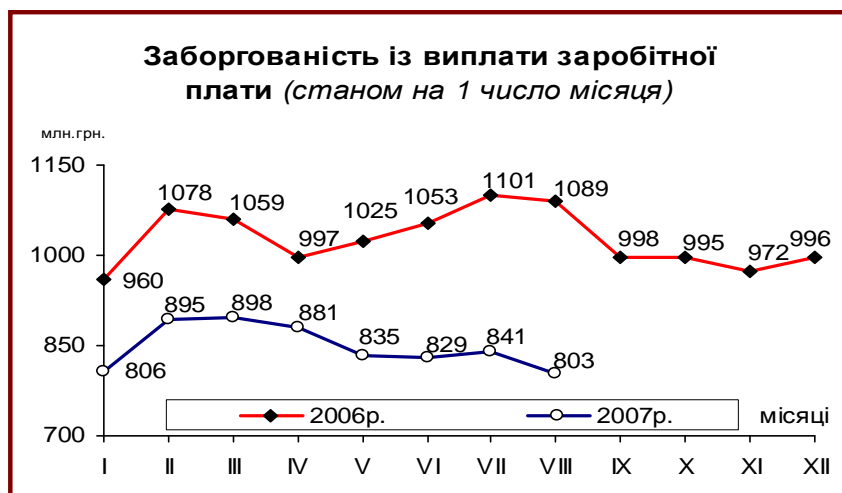

Продуктивність праці та заробітна плата

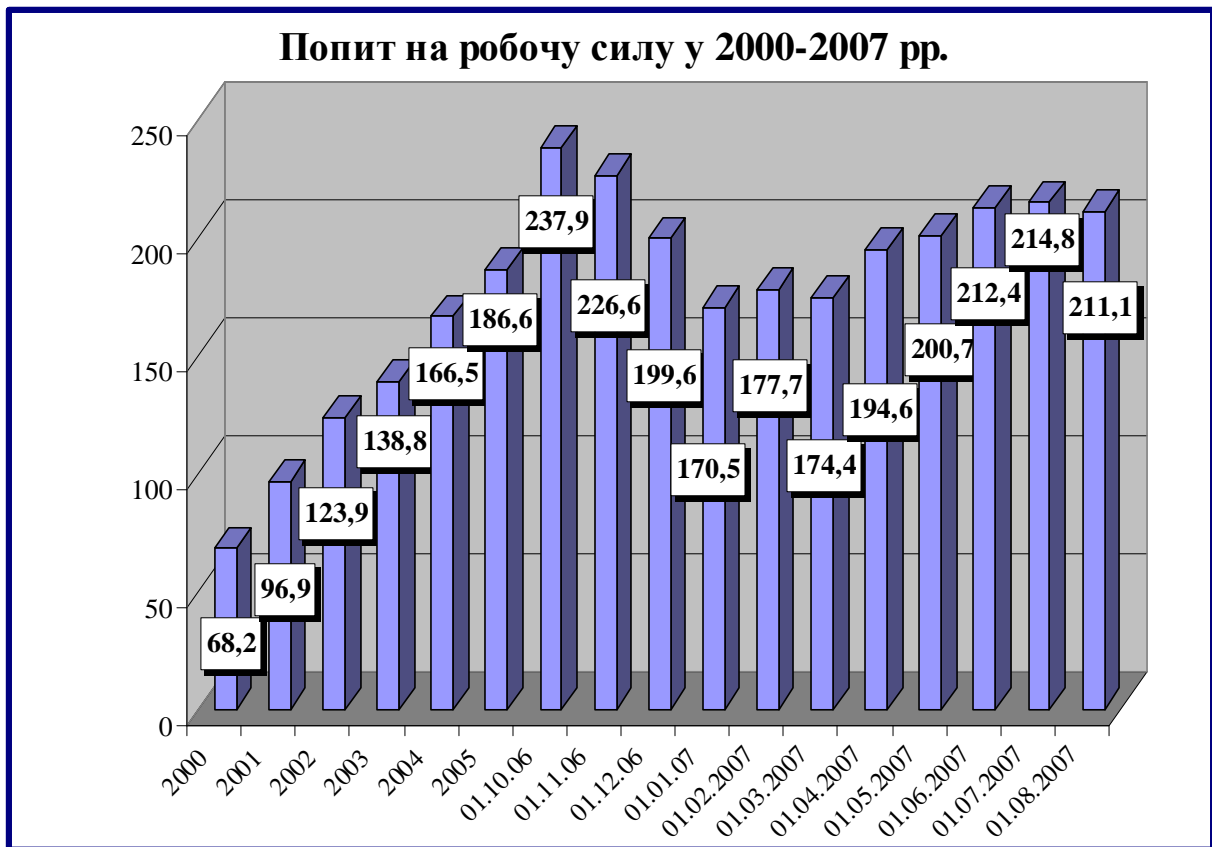
Світова продуктивність праці (валовий національний продукт* у доларах США на душу населення) у 2005 р.

Найвищий валовий національний дохід			Інші країни				Найнижчий валовий національний дохід	
Країна		ВВП	Країна		ВВП	Країна		ВВП
1	Люксембург	65630	50	Польща	7110	174	Непал	270
2	Норвегія	53590	52	Латвія	6760	175	Афганістан	250
3	Швейцарія	54930	63	Туреччина	4710	176	Нігер	240
4	Данія	47390	67	Росія	4460	177	Руанда	230
5	Ісландія	46320	70	Румунія	3830	178	Сьєрра-Леоне	220
6	США	43740	84	Білорусь	2760	179	Гвінея Бісау	180
7	Швеція	41060	107	Україна	1820	180	Ефіопія	160
8	Ірландія	40150	112	Грузія	1350	181	Сомалі	130
9	Японія	38980	113	Туркменістан	1340	182	Конго	120
10	Британія	37600	130	Молдова	880	183	Бурунді	100

* Валовий національний продукт приведений через споживчі ціни

4. Зайнятість населення та безробіття

Кількість зареєстрованих безробітних станом на 1 серпня 2007 р.

	Кількість безробітних					
	2006р.			2007р.		
	тис. осіб	у % до		тис. осіб	у % до	
1 січня		1 липня	1 січня		1 липня	
Безробітні – усього	715,3	81,1	95,5	611,5	80,5	95,6
з них						
жінки	437,1	81,6	96,5	377,1	82,2	96,5
молодь у віці до 35 років	276,2	76,7	95,5	217,2	75,3	96,0
особи, які потребують особливого соціального захисту	124,2	91,7	100,2	111,0	87,3	100,5
вивільнені з економічних причин	45,6	91,8	97,6	43,5	93,0	97,2
особи, які проживають у сільській місцевості	351,5	77,6	94,1	303,1	74,7	93,9

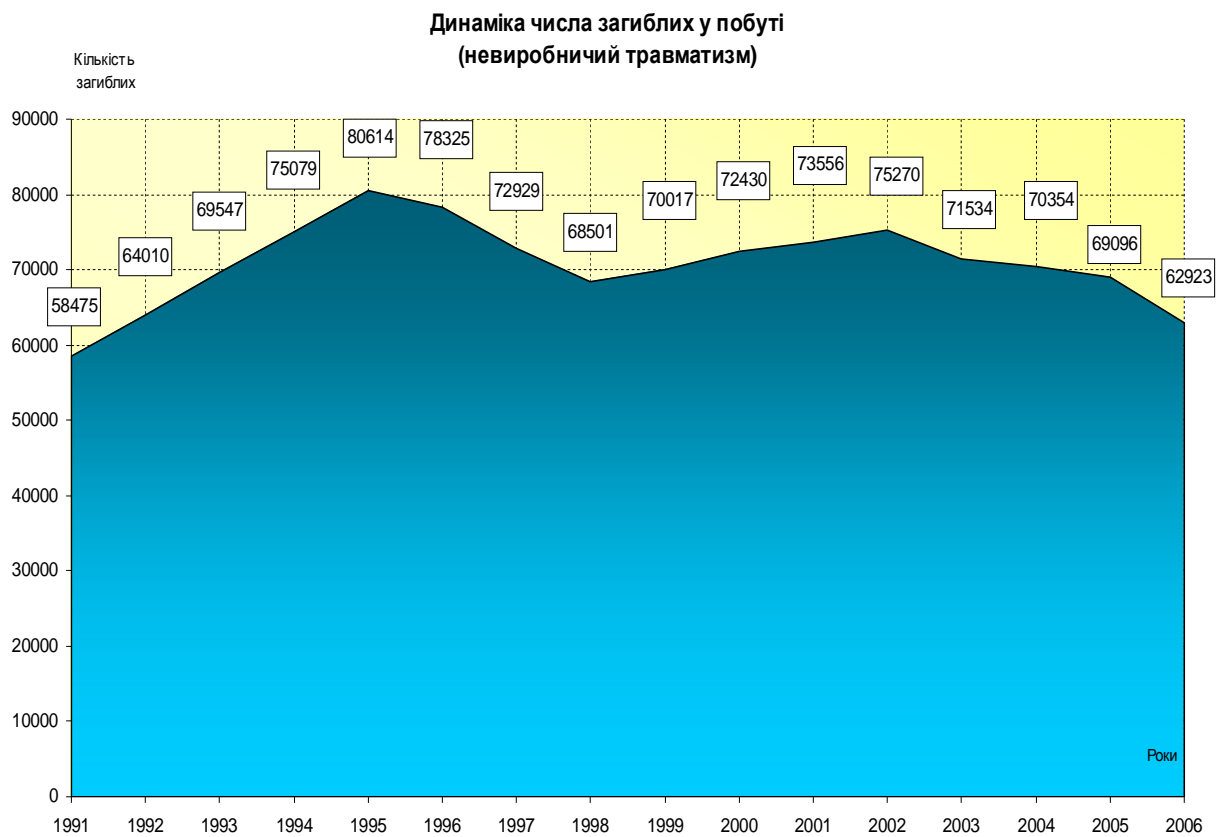
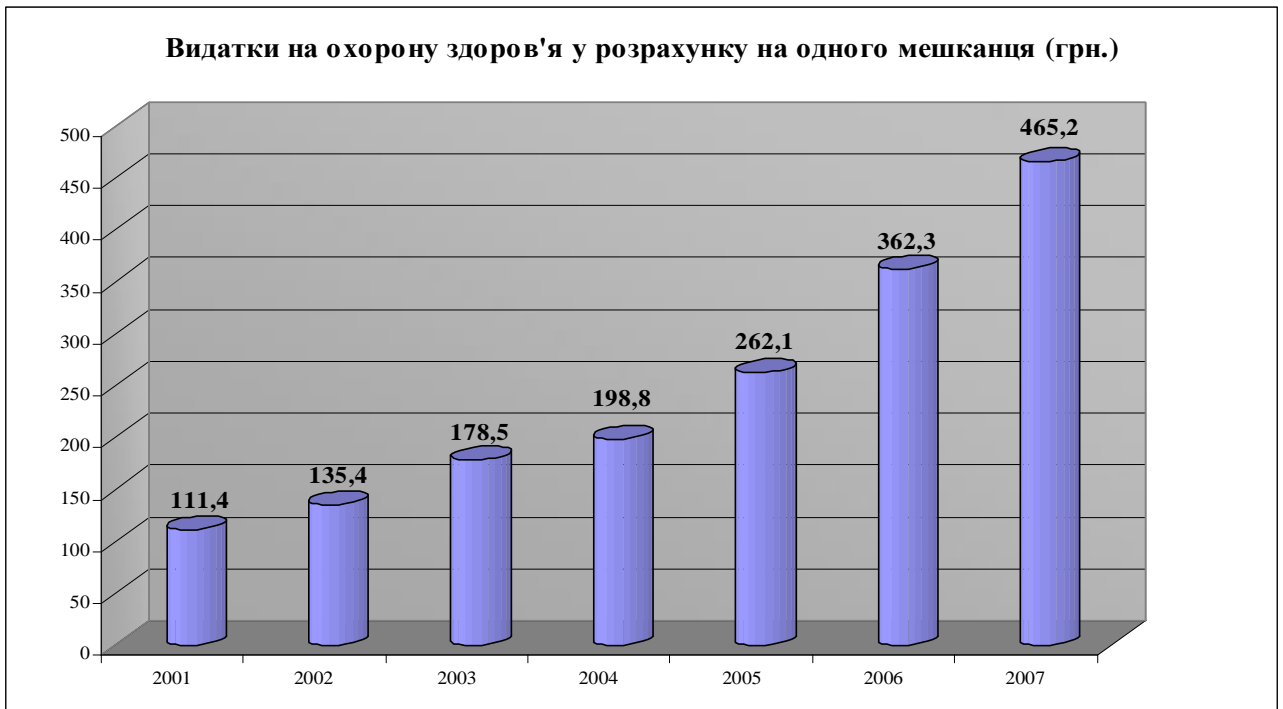
Кількість безробітних по регіонах у 2007 р.

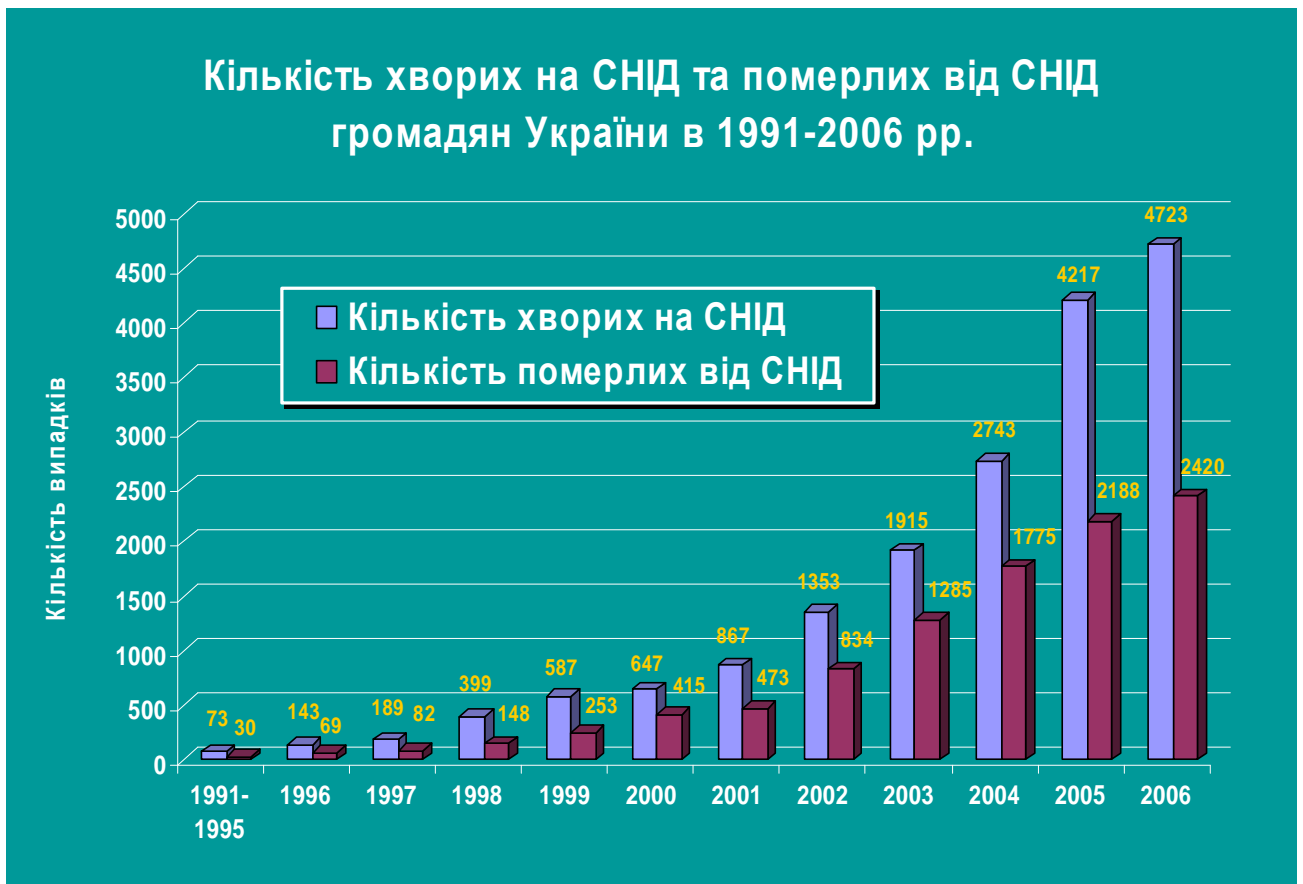
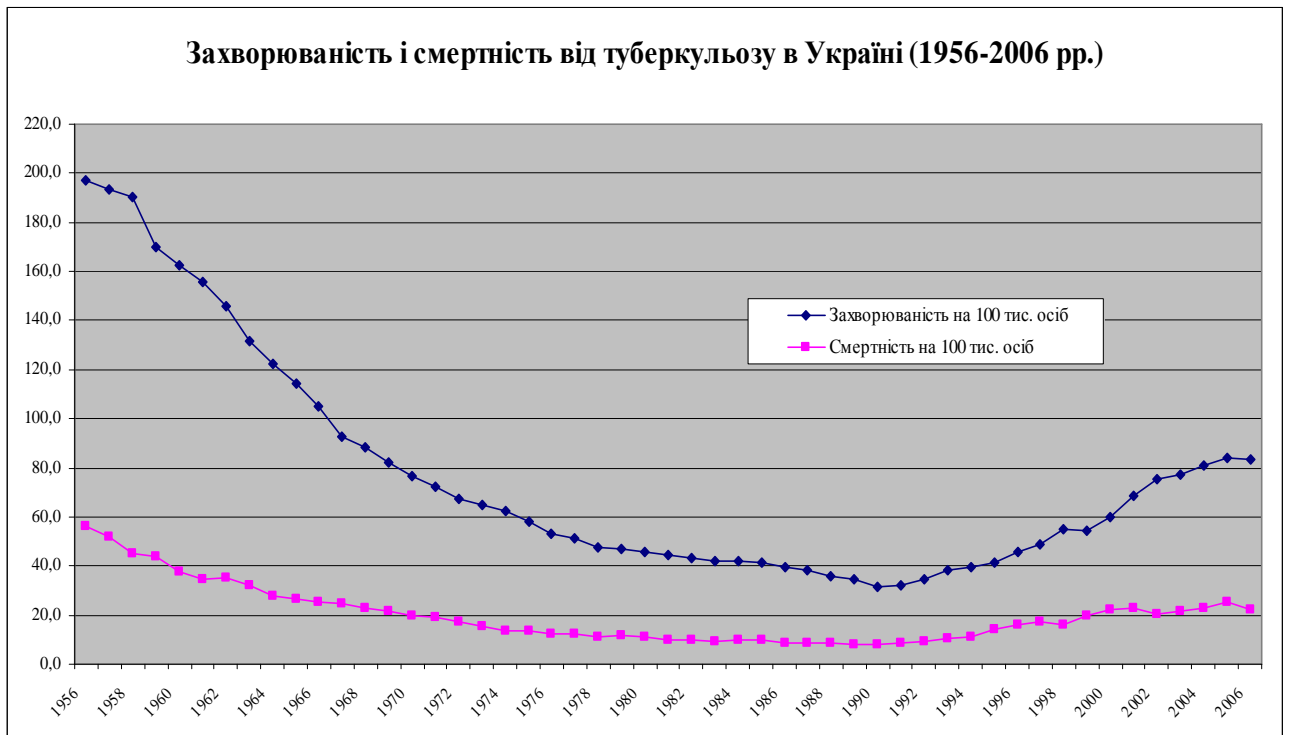
	Кількість зареєстрованих безробітних на 1 серпня 2007р., тис. осіб	У % до			Довідково: кількість безробітних працездатного віку (за методологією МОП), у середньому за I квартал 2007р. ¹	
		1 січня 2007р.	1 липня 2007р.	населення працездатного віку	тис. осіб	у % до економічно активного населення працездатного віку
Україна	611,5	80,5	95,6	2,2	1632,7	8,0
АР Крим	17,5	61,1	91,5	1,4	54,2	6,1
Вінницька	26,1	72,2	92,8	2,7	58,7	8,2
Волинська	17,3	91,1	95,1	2,8	43,6	9,9
Дніпропетровська	32,4	81,3	97,8	1,6	90,6	5,9
Донецька	40,3	90,4	97,3	1,4	140,2	6,6
Житомирська	25,9	90,5	97,1	3,4	60,8	10,6
Закарпатська	18,1	85,8	95,5	2,4	44,2	8,0
Запорізька	23,2	74,9	94,6	2,1	63,6	7,6
Івано-Франківська	25,9	89,5	97,7	3,2	52,4	9,8
Київська	18,7	86,0	96,3	1,8	56,2	7,1
Кіровоградська	17,6	72,1	94,8	2,9	45,1	10,1
Луганська	28,6	87,9	96,8	1,9	88,5	8,3
Львівська	35,1	83,5	97,0	2,3	103,3	9,6
Миколаївська	18,1	72,4	97,4	2,4	56,8	10,2
Одеська	20,5	71,4	95,4	1,4	60,3	6,1
Полтавська	29,3	79,5	96,1	3,2	57,6	8,3
Рівненська	28,5	89,9	95,6	4,2	50,2	10,6
Сумська	21,9	82,5	95,1	3,0	52,2	9,2
Тернопільська	24,5	72,1	91,8	3,8	46,0	11,0
Харківська	36,6	86,2	96,8	2,1	97,4	7,5
Херсонська	16,3	72,0	93,2	2,4	51,4	10,2
Хмельницька	21,1	71,7	90,8	2,7	59,6	10,6
Черкаська	25,9	76,8	94,9	3,4	60,3	10,5
Чернівецька	14,9	74,5	94,3	2,8	39,3	11,5
Чернігівська	20,4	91,8	97,4	3,1	47,5	9,8
м. Київ	5,5	89,4	98,9	0,3	46,5	3,5
м. Севастополь	1,3	88,9	98,7	0,6	... ²	... ²

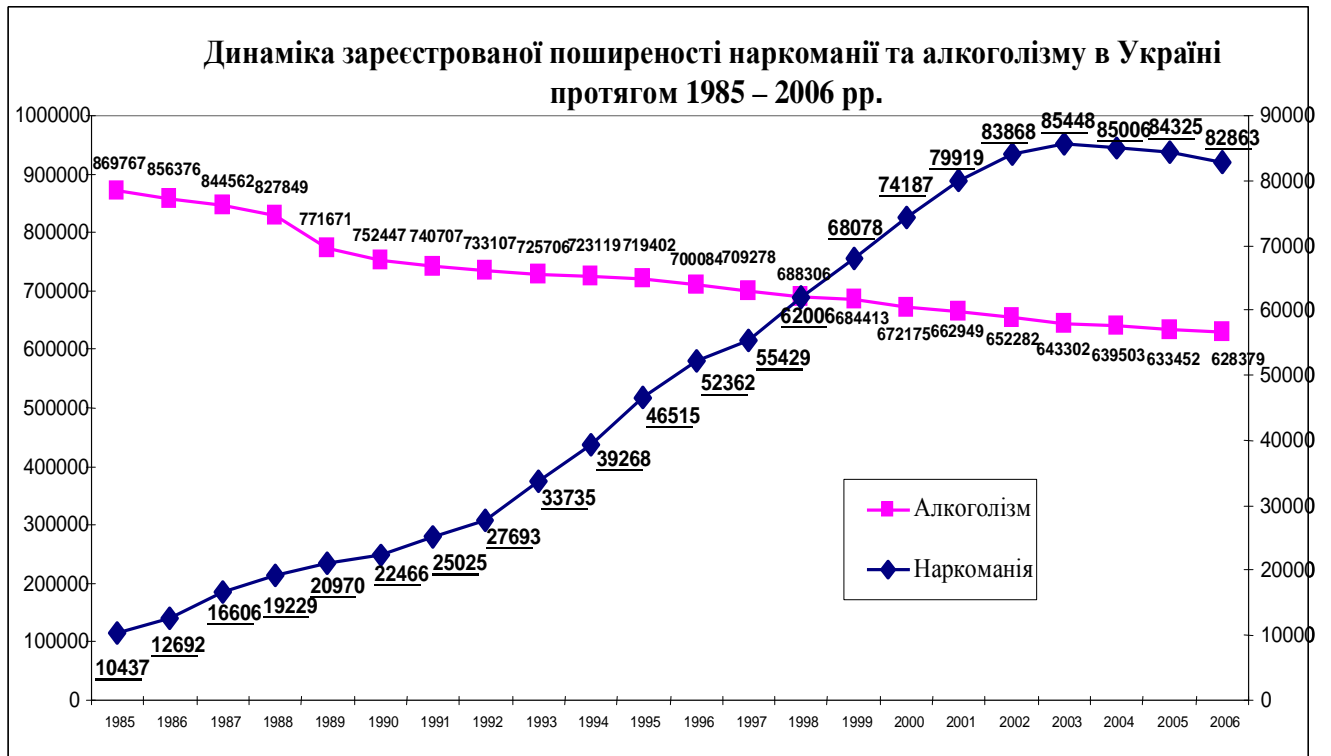
¹ Дані наведено за результатами вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності.

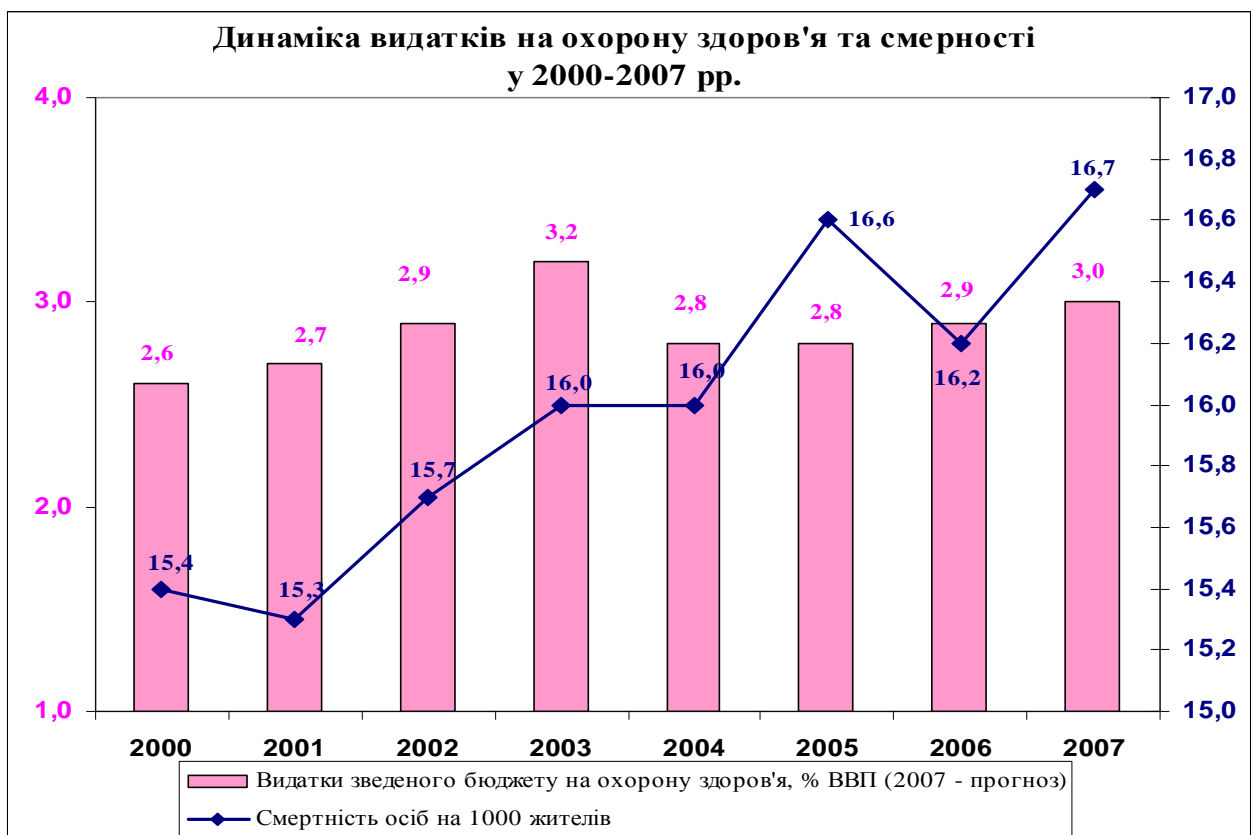
² Дані по м. Севастополю не публікуються у зв'язку з високим значенням коефіцієнта варіації.

5. Стан охорони здоров'я населення України

6. Динаміка ВВП та основних демографічних показників

